

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Βασίλειος Χ. Πετράκος

Εφορος Αρχαιοτήτων

Ευθύς μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το 1830, που ακολούθησε τον μεγάλο Αγώνα του 1821, τέθηκαν στις πρώτες κυβερνήσεις τα μεγάλα προβλήματα της οικονομίας, της διοίκησης και της εκπαίδευσης. Το τελευταίο αυτό πρόβλημα περιλάμβανε και τις αρχαιοτήτες, τις οποίες επί αιώνες λεηλατούσαν και κατέστρεφαν οι αρχαιοκάπηλοι. Επειδή η φροντίδα της ολιγομελούς κρατικής αρχαιολογικής Υπηρεσίας για τα αρχαία δεν ήταν επαρκής, μια ομάδα λογίων και πολιτικών ίδρυσε, στις 6 Ιανουαρίου 1837, με την πρωτοβουλία του πλουσίου εμπόρου Κωσταντ. Μπέλιου, την εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, η οποία είχε ως σκοπό την ανεύρεση, αναστήλιξη και συμπλήρωση των αρχαίων της Ελλάδος.

Πρώτοι πρόεδροι και γραμματείς ήταν πολιτικοί και διπλωμάτες. Με ενθουσιασμό και χωρίς καμιά βοήθεια από το Κράτος προσπάθησαν, με τις μικρές προσφορές των μελών της Εταιρείας και με δωρεές, να φέρουν σε πέρας μεγάληςβόλα έργα, την ανασκαφή της Ακροπόλεως και την αναστήλιξη του Παρθενώνος, την ανασκαφή του θεάτρου του Διονύσου, του Ωδείου Ηρώδου του Αττικού, του Πύργου των Ανέμων, όλα στην Αθήνα.

Έως το 1859 η Εταιρεία αντιμετώπιζε μεγάλες οικονομικές δυσκολίες που έβλαν σε κίνδυνο την ύπαρξή της. Από τη χρονιά αυτή γραμματέας της γίνεται ο επιφανής λόγιος και επιγραφικός Στέφανος Κουμανούδης, ο οποίος θα διατηρήσει το αξίωμα αυτό έως το 1894. Με τις γνώσεις του, τη μεθοδικότητα και την ενεργητικότητα του έδωσε νέα πνοή στην Εταιρεία και με την πρωτοβουλία του έγιναν με-

γάλης έκτασης ανασκαφές στην Αθήνα (Κεραμεικός, Ακρόπολη, βιβλιοθήκη του Αδριανού, στοά του Αττάλου, Θέατρο του Διονύσου, ρωμαϊκή Αγορά), στην Αττική (Ραμνούς, Θορικός, Μαραθών, Ελευσίνα, Αμφιάρειον, Πειραιάς), στη Βοιωτία (Χαιρώνεια, Τανάγρα, Θεσπίες), στην Πελοπόννησο (Μυκήνες, Επίδαυρος, Λακωνία) και στις Κυκλάδες. Παράλληλα προς τις ανασκαφές συγκροτούνται στην Αθήνα μεγάλα μουσεία της Εταιρείας, τα οποία αργότερα θα αποτελέσουν το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Τον Κουμανούδη διαδέχτηκε ο Παναγιώτης Καββαδίας, Γενικός Έφορος των Αρχαιοτήτων (1895-1909, 1912-1920), ο οποίος με την ίδια δραστηριότητα και ενθουσιασμό συνέχισε το έργο των προκατόχων του με ανασκαφές σε νέες περιοχές της Ελλάδος, Θεσσαλία, Ήπειρο, Μακεδονία, στα νησιά (Εύβοια, Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Λέσβο, Σάμο, Κυκλάδες), και με την ίδρυση πολλών μουσείων σε επαρχιακές πόλεις. Τον Καββαδία διαδέχτηκαν ως γραμματείς οι καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Οικονόμος (1924-1951) και Αναστάσιος Ορλάνδος (1951-1979), στα χρόνια των οποίων η Εταιρεία έφτασε σε μεγάλη ακμή και έκαμε νέες μεγάλες ανασκαφές και αναστηλώσεις που συμπληρώνονται με πολλές επιστημονικές δημοσιεύσεις.

Από το 1979 μέχρι του 1988 Γεν. Γραμματέας ήταν ο Γεώργιος Μιλωνάς και κατά το διάστημα της γραμματείας του η Εταιρεία συνεργάστηκε με την Αρχαιολογική Υπηρεσία για την προώθηση νέων μεγάλων ερευνών στη Μακεδονία και τη Θράκη. Παράλληλα, ιδιαίτερη έμφα-

ση δόθηκε στην ολοκλήρωση μεγάλων ανασκαφών της Εταιρείας, στην Αττική, τη Θεσσαλία και την Κρήτη.

Από το 1988 Πρόεδρος της Εταιρείας είναι ο τ. Γενικός Έφορος των Αρχαιοτήτων Γεώργιος Σ. Δοντάς και Γενικός Γραμματέας ο Έφορος των Αρχαιοτήτων Αττικής Βασίλειος Χ. Πετράκος. Οι σημερινοί σκοποί του Ιδρύματος είναι η ολοκλήρωση των εκτελουμένων ανασκαφών και η εκπόνηση των δημοσιεύσεων εκείνων που έχουν τερματισθεί. Αναπτύσσεται το εκδοτικό έργο του και εκπονούνται συλλογικές δημοσιεύσεις, όπως το «Αρχείον των Μνημείων των Αθηνών και της Αττικής» και το ευρισκόμενο στην αρχή, «Σύνταγμα των ατικών επιτύμβιων επιγραφών».

Επιστημονικά όργανα της Εταιρείας είναι τα τρία ετήσια περιοδικά της, τα **Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας** και η **Αρχαιολογική Εφημερίς**, που εκδίδονται από το 1837, και το **Έργον της Αρχαιολογικής Εταιρείας** από το 1954. Από το 1988 εκδίδεται το τριμηνιαίο περιοδικό **Μέντωρ**, του οποίου σκοπός είναι η ενημέρωση των εταίρων και η έρευνα της ιστορίας της ελληνικής αρχαιολογίας.

Το έργο της Αρχαιολογικής Εταιρείας, ενός των αρχαιότερων ελληνικών ιδρυμάτων, είναι τόσο μεγάλο που η αξία του είναι δύσκολο να εκτιμηθεί. Συνδεδεμένη με τα σημαντικότερα γεγονότα της νέας ελληνικής ιστορίας και με σπουδαία πρόσωπα που έδρασαν ως Έφοροι των Αρχαιοτήτων, καθηγητές του Πανεπιστημίου, ανώτατοι υπάλληλοι, υπουργοί και πρωθυπουργοί, αποτελεί και αυτή ένα μέρος αυτής της ιστορίας.